

ITALSKÉ DIVADLO V 18. STOLETÍ

Reforma commedie dell'arte
Carlo Goldoni, Carlo Gozzi

PROLOG

► **commedia dell'arte**

- pol. 16. – pol. 18. stol.
- „umělecká“ komedie (komedie vytvářená herci)
- komedie typů, masek
- improvizovaná komedie
- bez pevného textu (základní libreto)
- lazzi (gagy, špílce)
- kočovné divadelní skupiny (8 – 12 členů)
- (...)

► herecké typy (masky)

- staří, páni – Pantalone, Dottore
- sluhové (zanni) – Arlecchino (Harlekýn), Brighella, Bufetto, Pulcinella, Scapino...
- služky – Smeraldina, Colombina...
- capitano
- mladí (milenecké dvojice) – Lelio, Aurelio, Florindo, Isabella, Angelica...

Commedia dell'arte

Colombina - Harlekýn

Harlekýn - Pantalone

CDA

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=ZUnaN_TfTzuM
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=600CSMfUhnU>

Italské divadlo v 18. století - scénografie

- ▶ **italská scénografie**
rod Galli-Bibiena, Burnacini...
- ▶ dvorské divadlo (Vídeň, Praha, Drážďany, Řím, Turín, Benátky, Miláno...)

autoři operních libret

► **PIETRO METASTASIO**
(vl. jménem **Pietro Trapassi**)
1698 – 1788

- vídeňský císařský dvůr
- primární význam – scénograf + skladatel
- libretisté – méně významné postavení

Italské divadlo v 18. století - drama

▶ *tragédie*

▶ **VITTORIO ALFIERI**

1749 – 1803

- odpůrce tyranie, zastánce italské nezávislosti
- silné emoce, jednoduchá dramatická forma
- vzor – Racine
- didaktické sklony
- **Saul**
biblické drama

Vittorio Alfieri

1749 - 1803

Italské divadlo v 18. století - drama

► *komedie*

► **úpadek commedie dell'arte**

- stereotypy, opakování
- přidávají se vedlejší postavy → rozměňování
- primitivismus, povrchní podívaná, vyprazdňování estetických kategorií
- hudební plochy
- snaha bavit za každou cenu

Carlo Goldoni 1707 – 1793

Václav Cejpek - 12. 10. 2017

Italské divadlo v 18. století - drama

► **CARLO GOLDONI**

1707 – 1793

- autor libret pro kočovné skupiny commedia dell'arte (Benátky)
- směřuje postupně proti konvencím žánru
- 1738 program reformy → hra **Světák Jeroným** (vypsal text titulní role)
- postupně fixuje text všech postav (od r.1743)
- proměňuje tradiční typy (od r. 1749)

Italské divadlo v 18. století - drama

▶ Carlo Goldoni
reforma →

▶ **Komické divadlo** (hra)

- napadá tradiční postavy
- odsuzuje obličejové masky (brání mimice)
- strnulé konvenční situace chce nahradit **náměty ze života**

Italské divadlo v 18. století - drama

► Carlo Goldoni **reforma**

- ruší improvizaci
- místo fantastičnosti – tendence k realismu a citovosti
- místo vulgarit – humor
- místo typů – individualizované charaktery
- vzniká tzv. **pravidelná komedie**

Italské divadlo v 18. století - drama

- ▶ zobrazuje všechny profese, řemesla...
(demokratičnost)
- ▶ šlechta – jako zbytečná, škodlivá, směšná...
- ▶ jazyk – próza, částečně spisovně, částečně benátský dialekt
- ▶ vliv Molièra

Italské divadlo v 18. století - drama

proměna typů

PANTALONE

CDA

lakomý

chlípný

trapně směšný

Goldoni

obchodník

otec

občan

solidní

počestný

Italské divadlo v 18. století - drama

- ▶ 1762 opustil Benátky – spor s Gozzim
- ▶ Paříž (Comédie Italienne)
 - ▶ tragédie
 - ▶ hudební hry
 - ▶ komedie (150)

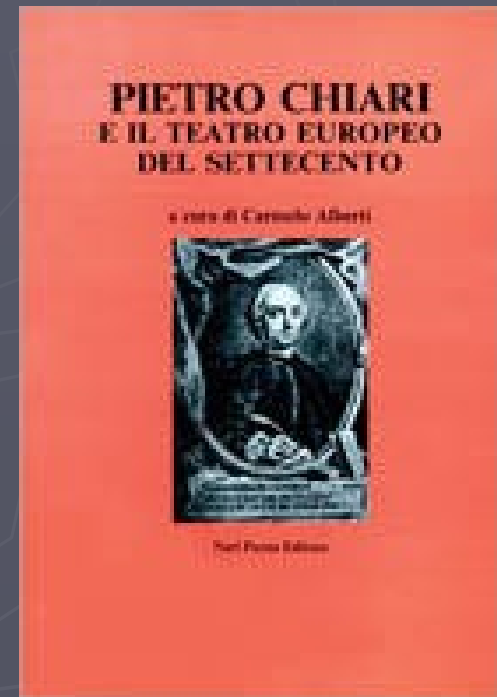
Italské divadlo v 18. století - drama

- ▶ **Kavárnička**
- ▶ **Sluha dvou pánů**
- ▶ **Treperendy**
- ▶ **Mirandolina**
- ▶ **Poprask na laguně**
- ▶ **Vějíř**
(...)
- ▶ ***Paměti***
 - *Johan Fabricius: Vzpomínky staré paruky. Praha 1966.*

PIETRO CHIARI

1712 – 1785

- směřuje k podobným cílům jako Goldoni
- soupeř a souputník Goldoniho

Carlo Gozzi

1720 – 1806

Italské divadlo v 18. století - drama

► **CARLO GOZZI**

1720 – 1806

- zchudlá patricijská rodina – principy tradiční morálky
- odpůrce osvícenství
- obránce tradiční improvizované italské komedie – odpůrce Goldoniho reformy – satira na Goldoniho a jeho reformy

Italské divadlo v 18. století - drama

- Gozziho hrdinové – příkladní, ctí autoritu, respektují společenskou hierarchii
- v pozdějších hrách opouští satiru, dominuje pohádkovost
- vyhrál u publika, porazil Goldoniho, ale jen dočasně
- za svého předchůdce ho považovali Lessing, němečtí romantikové...

Italské divadlo v 18. století - drama

► **fiabe** = satirická pohádka (pro masky CDA)

- **fantastičnost a patetika**
- **improvizace** (pouze u postavy Truffaldina, ostatní mají pevný text)
- **náměty – pohádky, pověsti**
- **dějové efekty, kouzla**
- **barokní výpravnost**
- **jevištní mašinérie...**

Italské divadlo v 18. století - drama

► **Láska ke třem pomerančům**

- přímé útoky na Goldoniho a další italské autory (Chiari)
- princ Tartaglia = benátské obecenstvo → nemůže se smát
- Clarice – podle hrdinek Chiariho komedií
- víla Fata Morgana = Chiari
- kouzelník Celio = Goldoni
- Truffaldino = improvizovaná komedie – zachránce Tartaglii

Italské divadlo v 18. století - drama

- ▶ **Turandot**
- ▶ **Král jelenem**
- ▶ **Zelený ptáček**

- ▶ ***Nicotné vzpomínky (Zbytečné paměti, 1777) – obraz benátského divadelního života***

Italské divadlo v 18. století - drama

- ▶ Gozzi oživil CDA, ale jen na čas
- ▶ po r. 1770 – úpadek, prosazuje se pravidelná komedie (Goldoni)

Literatura

- ▶ Kratochvíl, Karel: Ze světa komedie dell'arte: fakta, poznámky, podněty. Praha 1987.
- ▶ Bukáček, Josef: Carlo Goldoni – osobnost a doba. Praha 1957.
- ▶ Fabricius, Johan: Vzpomínky staré paruky (*román – volné převyprávění Goldoniho pamětí*). Praha 1966.